

Sygn. akt I CSK 162/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Dyrektora Izby Celnej w R.
przeciwko I.R. Towarzystwu Ubezpieczeń S.A.

z siedzibą w W.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej - Przedsiębiorstwa
Spedycji Międzynarodowej C. Hartwig W. S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 12 stycznia 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 października 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 15 października 2009 r. oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 kwietnia 2009 r., zasądzającego od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 130852 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu gwarancji zabezpieczającej zapłatę należności celnych. U podłoża tego rozstrzygnięcia legło stanowisko, że gwarancja, złożona na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 9 stycznia 1997 r. – Kodeks celny (Dz. U. Nr 23, poz. 117 ze zm., a następnie: jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r. Nr 75, poz. 802 ze zm.: dalej: „Kodeks celny”), udzielona w ramach generalnego zabezpieczenia długu celnego zabezpiecza także inne należności celne tego samego podmiotu, do danej gwarancji nie przyporządkowane, ale powstałe w okresie trwania tej konkretnej gwarancji.

Skarga kasacyjna pozwanego od tego wyroku – oparta na obu przesłankach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 5,65, 353¹ k.c. oraz art. 328 § 2, 385, 386 § 1 k.p.c., i zmierza do uchylecia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zarzutów opartych na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. sprowadza się do tego, że Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 65, 353¹ k.c. stanął na stanowisku, iż gwarancja udzielona w ramach generalnego zabezpieczenia długów celnych zabezpiecza także inne należności celne tego samego podmiotu, do danej gwarancji nie przyporządkowane.

Sąd Najwyższy odnosząc się do takiego samego stanu faktycznego stwierdził w wyroku z dnia 9 września 2010 r., I CSK 134/10 (nie publ.), że gwarancja udzielona w ramach generalnego zabezpieczenia długów celnych zabezpiecza należności, które zostały do niej w wymagany sposób przyporządkowane. Skład Sądu Najwyższego rozpoznający niniejszą skargę kasacyjną podziela to stanowisko, jak i jego motywy poniżej przytoczone.

W polskim piśmiennictwie oraz orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, iż źródłem stosunku prawnego gwarancji ubezpieczeniowej, podobnie jak gwarancji bankowej, jest umowa między gwarantem a beneficjentem (por. uchwały Sądu

Najwyższego: z dnia 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993, nr 10, poz. 166, i z dnia 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94, OSNC 1995, nr 10, poz. 135, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1996 r., II CRN 38/96, OSNC 1996, nr 9, poz. 122). Przy wykładni ich postanowień zastosowanie więc mają dyrektywy wynikające z art. 65 §1 i 2 k.c.

W myśl art. 195 § 1 Kodeksu celnego, organ celny w przypadkach, w których przewidywały to przepisy prawa celnego, mógł od dłużnika lub osoby mogącej stać się dłużnikiem zażądać złożenia zabezpieczenia w celu zagwarantowania pokrycia kwot wynikających z długu celnego. W szczególności w przypadkach, w których przyjęcie zgłoszenia celnego powodowało powstanie długu celnego, towary objęte tym zgłoszeniem mogły zostać zwolnione jedynie wtedy, gdy kwota wynikająca z długu celnego została – jeżeli nie doszło do jej zapłaty – zabezpieczona (art. 76 Kodeksu celnego). Wzorowany także w zakresie zabezpieczenia długu celnego na obowiązującym w Polsce dopiero od dnia 1 maja 2004 r. rozporządzeniu Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiającym wspólnotowy kodeks celny (Dz. Urz. UE L 1992 nr 302, s. 1 – dalej: „w.k.c.”), Kodeks celny, który obowiązywał w Polsce do 30 kwietnia 2004 r., dopuszczał stosowanie przez osoby spełniające określone wymagania, po uzyskaniu pozwolenia organu celnego, zabezpieczenia generalnego w celu zagwarantowania pokrycia powstałych lub mogących powstać długów celnych (art. 197). Zabezpieczenie to mogło mieć postać gwarancji (art. 199 § 1 pkt 2) udzielonej przez podmiot odpowiadający oznaczonym wymaganiom (art. 201 § 2). Gwarant powinien zobowiązać się na piśmie do zapłacenia solidarnie z dłużnikiem bezwarunkowo i nieodwołalnie na każde wezwanie organu celnego zabezpieczonej kwoty wynikającej z długu celnego, jeżeli jej zapłacenie stanie się wymagalne (art. 201 § 1). Do gwarancji jako zabezpieczenia generalnego miały oczywiście zastosowanie także ogólne regulacje dotyczące zabezpieczenia zapłaty długu celnego. W szczególności ta, że w odniesieniu do tego samego długu celnego organ celny mógł zażądać złożenia tylko jednego zabezpieczenia (art. 195 § 2), oraz odnoszące się do ustalania i kontroli wysokości zabezpieczenia przez organ celny (art. 198, 204 i 205). Założeniem ostatnio wymienionych przepisów było, że zabezpieczenie powinno pokrywać całość kwoty wynikającej z długu celnego. Dlatego organ celny powinien

był odmówić przyjęcia zabezpieczenia niespełniającego tego wymagania, a gdyby dopiero po złożeniu zabezpieczenia okazało się, że wymaganie to nie jest spełnione – zażądać dodatkowego lub nowego zabezpieczenia. Powoływane przepisy Kodeksu celnego dotyczące zabezpieczenia wzorowane były na obowiązujących obecnie w ich miejsce art. 189-200 w.k.c.

Stosownie do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 listopada 1999 r. w sprawie trybu i warunków wydawania i cofania pozwolenia na stosowanie zabezpieczenia generalnego i zabezpieczenia ryczałtowego oraz wypadków, w których zabezpieczenia te można stosować, a także sposobu określania wysokości zabezpieczenia ryczałtowego (Dz. U. Nr 96 poz. 1125 ze zm. – dalej: „rozporządzenie Ministra Finansów z 1999 r.”), pozwolenie organu celnego na stosowanie zabezpieczenia generalnego powinno określać w szczególności procedurę celną lub procedury celne, do których zabezpieczenie to może być stosowane, oraz jego dopuszczalną wysokość. Na żądanie wnioskodawcy, wysokość ta powinna być podzielona na części. Osobie, która uzyskała pozwolenie, należało wydać potwierdzenie złożenia zabezpieczenia generalnego, przy czym gdy dopuszczalna kwota całego zabezpieczenia została w pozwoleniu podzielona na części – należało wydać odrębne potwierdzenie co do każdej części (§ 2 ust. 1 pkt 3 i 4, § 4 ust. 1 pkt 2 i 3, § 6 ust. 1 pkt 1). Funkcjonariusz celny na potwierdzeniu złożenia zabezpieczenia generalnego odnotowywał powstanie oraz wykonanie zobowiązań objętych tym zabezpieczeniem (§ 7 ust. 2).

W myśl art. 33 ustawy z dnia 19 marca 2004 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo celne (Dz. U. Nr 68, poz. 623 ze zm.), zabezpieczenia kwot długu celnego złożone na podstawie przepisów dotychczasowych zachowują swoją ważność do czasu, na jaki zostały przyjęte.

Skoro art. 76 Kodeksu celnego wzorem art. 74 w.k.c. uzależniał zwolnienie towarów objętych zgłoszeniem celnym od zabezpieczenia należności z tytułu powstałego długu celnego, dług ten powinien być przyporządkowany do określonej gwarancji mającej zabezpieczać należności powstające w ramach „procedury celnej dopuszczenia do obrotu”. Tylko wtedy mogło dojść do jego zabezpieczenia przez daną gwarancję. Wymagało to sprawdzenia przez funkcjonariusza organu

celnego, czy odpowiednia kwota w jej ramach jest jeszcze niewykorzystana. Dlatego za rozstrzygające o przyporządkowaniu powstałego długu celnego do danej gwarancji należało uznać czynność funkcjonariusza wymienioną w § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 1999 r.: odnotowanie powstałego długu podlegającego zabezpieczeniu na potwierdzeniu złożenia zabezpieczenia generalnego. Koniecznością przyporządkowania powstałego długu do danej gwarancji należy też tłumaczyć wielość wydawanych potwierdzeń złożenia zabezpieczenia generalnego, w razie podziału kwoty całego dopuszczonego zabezpieczenia generalnego na części. Konieczność przyporządkowania powstałego długu do danej gwarancji stanowi także założenie przepisów normujących ustalanie i kontrolę wysokości zabezpieczenia przez organ celny. W związku z wymaganym przyporządkowaniem powstałego długu celnego do danej gwarancji samo udzielenie jednemu beneficjentowi gwarancji dotyczących „procedury celnej dopuszczenia do obrotu” nie naruszało przepisu, zgodnie z którym w odniesieniu do tego samego długu organ celny może zażądać jednego tylko zabezpieczenia. Do naruszenia tego przepisu doszłoby dopiero w razie przyporządkowania powstałego długu do obu gwarancji.

W okolicznościach niniejszej sprawy, kierując się stawianym adresatowi oświadczenia woli na podstawie art. 65 § 1 k.c. wymaganiami starannych zabiegów interpretacyjnych, należało zatem uznać za wiążące dla strony powodowej takie znaczenie udzielanych jej gwarancji, zgodnie z którym gwarant upoważniał stronę powodową do przyporządkowania danej gwarancji określonych należności z tytułu długu celnego i zobowiązywał się jedynie do ich zapłaty stronie powodowej na wypadek nieuiszczenia przez dłużnika – w razie ziszczenia się jeszcze pewnych dodatkowych wymagań dotyczących zgłoszenia żądania zapłaty.

Skoro Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcie zaskarżonego wyroku oparł na odmiennym błędnym stanowisku, to wyrok ten nie mógł się ostać.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.